

Provincie Noord-Brabant
Gedeputeerde Oudenhoven
Brabantlaan 1
5216 TV 's-Hertogenbosch

Datum: 29 januari 2026
Ons Kenmerk: RNOB 2026-014
Bijlage(n): -

Betreft: Actieplan gewasbeschermingsmiddelen

Geachte heer Oudenhoven,

Op 16 december 2025 heeft de provincie ons gevraagd om te reflecteren op de 80% versie van het Actieplan Gewasbeschermingsmiddelen. Wij waarderen deze uitgestoken hand in hoge mate. Onze ambities op het gebied van landbouw, gezondheid, natuur en waterkwaliteit zijn immers alleen gezamenlijk te realiseren. In de regio Noordoost Brabant werken we als overheden samen met de sector aan kringlooplandbouw met water en bodem als leidende principes. Onze ambities zijn geformuleerd in onze koersnotitie 'landbouw op dreef'. Deze reactie op het actieplan is dan ook namens de gemeenten en waterschappen in onze regio.

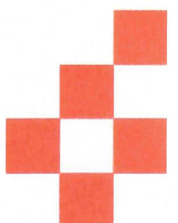
Snel duidelijkheid nodig

De toenemende maatschappelijke onrust en zich snel ontwikkelende jurisprudentie tonen de urgentie en vragen om een ambitieuze aanpak met stevige regie vanuit de provincie. Gemeenten kunnen sturen op activiteiten, maar het zijn primair de provincie en het rijk die aan zet zijn voor milieukundige maatregelen met betrekking tot emissies en residuen van gewasbeschermingsmiddelen. Wij ondersteunen de aanzet tot een actieplan volledig, maar het wordt pas een echt *actieplan* met een duidelijke planning van maatregelen. Op dit moment blijft onduidelijk welke stappen we op welk moment kunnen verwachten. Een concretisering daarvan zou het document verrijken. Wij vragen u bovendien om naast het stellen van regels, in te zetten op een gezamenlijke aanpak waarbij zowel bewoners, de natuurorganisaties als ook de agri-food keten betrokken zijn.

Taskforce

Om deze duidelijk snel en in gezamenlijkheid te creëren nemen wij graag op korte termijn het initiatief om samen met u een taskforce 'gezondheid en gewasbeschermingsmiddelen' op te richten. Deze taskforce kan in de volle breedte toezien op die punten uit het actieplan die direct en indirect betrekking hebben op de kwaliteit van een duurzame en veilige leefomgeving. Op deze manier kunnen wij helpen de doelen uit het actieplan snel te realiseren.

In deze reactie geven wij bij elk van de vijf hoofdlijnen onze beschouwingen mee die u kunt gebruiken om tot een 100% versie van het actieplan te komen. Wij realiseren ons hierbij terdege dat het probleem niet van vandaag op morgen is op te lossen. Maar wij denken dat het juist op provinciaal niveau mogelijk moet zijn om sneller meer concrete stappen te zetten dan nu voorgesteld. Vanuit de regio Noordoost Brabant vragen wij u om deze handschoen dus steviger op te pakken.

1. Beter in beeld brengen gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen

Op dit moment is er geen eensluidende registratie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Dat is echter geen Brabants probleem maar een nationaal tekort. Hiervoor dient een landelijke wijze van registreren te worden afgesproken. Zowel gezien de gewenste voortvarende aanpak als de beperkte capaciteit en middelen, adviseren wij dit in IPO verband samen met de VNG en andere stakeholders bij het rijk te bepleiten. Als registratie van middelengebruik daadwerkelijk gerealiseerd wordt gaan wij ervanuit dat gemeenten toegang krijgen tot gebiedsgerichte data om beleid lokaal te onderbouwen.

Bovendien is een sterke koppeling met de KRW Impuls wenselijk, aangezien de chemische toestand van de waterkwaliteit een belangrijk criterium is. In dit licht merken wij ook op dat het actieplan goed aan moet sluiten op de bredere ontwikkeling van doelsturing in de agrarische sector, residuen van gewasbeschermingsmiddelen vormen één van de emissies in dat kader. Aangezien er middelen worden aangetroffen bij de rioolwaterzuiveringen, pleiten wij tevens voor het uitbreiden van het brononderzoek en het meenemen van acties richting deze bronnen van chemische middelen in het actieplan. Het is niet alleen de agrarische sector die aan zet is, ook andere bedrijven en inwoners spelen een rol als gebruiker van middelen.

De rol van het voorzorgsbeginsel moet wat ons betreft verder worden uitgewerkt. Nu wordt sterk de nadruk gelegd op het in kaart brengen van het gebruik van middelen. Hoewel dit een belangrijk doel is, wordt nu de indruk gewekt dat zodra deze data er zijn, de oplossing duidelijk wordt. Er moet echter worden uitgegaan van blijvende onzekerheden en complexiteit waardoor het voorzorgsbeginsel een belangrijke rol blijft spelen. Onze vraag is 'Hoe kunnen we een verantwoorde en zo volwaardig mogelijke invulling geven aan 'het voorzorgsbeginsel' gegeven het feit dat de nodige onduidelijkheid over middelen gebruik voorlopig zal blijven bestaan?

2. Sturen op duurzaam grondgebruik

Het sturen op duurzaam grondgebruik is een belangrijke hoofdlijn in het actieplan. Wij vragen hierbij aandacht voor een integrale benadering en een gebiedsgerichte aanpak. Richt de aanpak niet alleen op de provinciale belangen zoals natuur en waterkwaliteit, maar neem de bredere gebiedsdoelen en bedrijfseconomische overwegingen als uitgangspunt. Het begeleiden van grondeigenaren in deze gebieden vraagt gerichte ondersteuning. Wij pleiten dan ook voor een actieve betrokkenheid van gemeenten bij het vormgeven van duurzaam grondgebruik in de genoemde gebieden. Gezamenlijk kunnen we zorgen voor passende (ruimtelijke) arrangementen om deze doelen dichterbij te brengen. Mogelijk kan hier een koppeling gemaakt worden met bestaande instrumenten zoals "Maatwerk met als doel omgevingskwaliteit" voor afwaardering van gronden of beperking van gebruiksmogelijkheden.

Op dit moment spreekt het document over beperkte gebieden. Daardoor ontbreekt perspectief over de gevolgen van deze aanpak op de gebieden die buiten de overgangszones, Natura 2000 en grondwaterbeschermingsgebieden vallen. Wel wordt gesproken over 'andere risicolocaties' waar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen een negatieve impact kan hebben. Deze passage behoeft verduidelijking: welke locaties worden bedoeld en ligt de focus dan op regulering of stimulering?

Zoals in het actieplan wordt aangegeven ontbreekt een geschikt beoordelingskader voor bijvoorbeeld de implementatie van een vergunningplicht. Dit roept bij ons de vraag op hoe regels voor overgangsgebieden worden geïmplementeerd zonder beoordelingskader. Is het ontwikkelen van een beoordelingskader ook onderdeel van deze hoofdlijn? Daarnaast wordt nog niet duidelijk of hierbij gedacht wordt aan instructieregels of misschien zelfs een voorbereidingsbesluit. Indien een dergelijk

juridisch instrument wordt overwogen, vragen wij u duidelijk te maken op welke wijze u mogelijk dan de beoogde doelen voornemens bent te realiseren. Een praktisch aandachtspunt hierbij is dat niet alle gemeenten al in staat zijn om hun omgevingsplan tijdig te wijzigen.

Van belang is ook om een verbinding te leggen met andere dossiers om duurzaam grondgebruik te realiseren. Het verbeteren van de bodemgezondheid leidt immers ook tot een vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, omdat planten gezonder blijven. Een focus op bodemgezondheid helpt. Het zou een plus zijn wanneer Schoon Water voor Brabant en BodemUp worden geïntegreerd en minder vrijblijvend worden gemaakt, door deze te koppelen aan regulerend beleid: een "voor wat hoort wat"- principe. Het actieplan zou tevens goed inpasbaar moeten zijn in nadere regelingen op het gebied van extensivering, natuurinclusief, Brabantse biodiversiteitsmonitor, de Bioregio en een koppeling moeten maken met landelijke trajecten zoals GBM 2030.

We vragen u ook om een helder participatietraject bij de vervolgbesluiten die genomen worden én in de uitvoering van de maatregelen. Nauwe betrokkenheid van gemeenten is essentieel en wij zien dit graag toegelicht in het actieplan, net zoals de governance van de aanpak en de rol van het Bestuurlijk Overleg Transitie Landbouw hierin.

3. Proactief samenwerken met gemeenten aan het verminderen van gezondheidsrisico's

We zijn zeer te spreken over de uitgestoken hand van de provincie om samen met ons op te trekken in kennisontwikkeling en opties te verkennen voor het reguleren van gewasbeschermingsmiddelen. Wij zien hiervoor naast de wettelijke taken voor de provincie ook een belangrijke meerwaarde omdat de problematiek én effecten gemeentegrens overstijgend zijn. Het lijkt ons doelmatig dat de provincie haar regierol neemt om te voorkomen dat belangenorganisaties, boeren en burgers met iedere gemeente aparte afspraken moeten maken. Bovendien is dit vanuit ondernemersperspectief wenselijk. Een ondernemer kijkt niet alleen naar zijn eigen grondeigendom, maar ook naar pacht en te huur staande percelen, mogelijk in andere gemeenten. De wisseling in teelten houdt zich dus niet aan gemeentegrenzen.

Voor een op te zetten provinciale ondersteuningsstructuur is van belang dat gezamenlijk praktische handreikingen voor omgevingsplannen – en programma's, inclusief voorbeeldteksten voor spuitvrije zones en afstandsnormen worden geformuleerd. Onderzocht moet worden of het mogelijk is om samen met de provincie en waterschappen toe te werken naar een sluitende en eenduidige set van planregels t.a.v. gezondheid en gewasbeschermingsmiddelen, in nieuwe maar ook in bestaande situaties. Daarbij moet ook aandacht zijn voor nadeelcompensatie. De betrokkenheid van de GGD, de waterschappen en omgevingsdiensten is hierbij essentieel. Het pleidooi voor een landelijk kennisplatform gewasbescherming, naar voorbeeld van het kennisplatform veehouderij en humane gezondheid ondersteunen wij van harte. Via IPO en VNG kunnen we de handen ineenslaan om dit te realiseren.

Wij vinden het goed denkbaar dat wij voor nieuwe ontwikkelingen zoveel als mogelijk 50 meter afstand houden tussen landbouwgrond en gevoelige functies. Wij voorzien echter dat dit in veel gevallen niet mogelijk zal zijn bij transitie van vrijkomende agrarische percelen en de zogenoemde 'straatje erbij' locaties. Deze -veelal woningbouw- locaties zijn essentieel om de transitie van het buitengebied mogelijk te maken en onze dorpen leefbaar te houden. Wij vragen dan ook om mogelijke oplossingen en handelingsperspectief voor dit soort ontwikkelingen met voorrang op te pakken.

4. Extra inzet op verduurzaming in gebieden met ruimte voor hoogproductieve landbouw

In onze regio werken we intensief samen aan verduurzaming van de landbouw, samen met de agrarische sector. Ons Innovatieprogramma De AgroProeftuin Noordoost-Brabant is dé broedplaats voor vernieuwing en verduurzaming in de agrarische sector in onze regio. Wij doen dan ook graag het aanbod om samen met de provincie en agrarisch ondernemers samen te experimenteren, te leren en te innoveren in de praktijk. Wij roepen de provincie op te investeren in partnerschappen en gebiedsprocessen waarin boeren actief betrokken zijn bij het ontwikkelen en toepassen van duurzame oplossingen. Innovatie zien wij daarbij als cruciaal voor het realiseren van een meer spaarzame en gerichte inzet van gewasbeschermingsmiddelen. Echter, wordt bij een aantal hoofdlijnen sterk de nadruk gelegd op integrated crop management (ICM). Er zouden in onze ogen meerdere aanpakken moeten worden overwogen zoals regeneratieve en biologische landbouw en precisielandbouw.

De huidige versie van het actieplan is gericht op gewasbeschermingsmiddelen en lijkt los te staan van bepaalde teelten zoals de sierteelt (en lilieteelt in het bijzonder) waar onze inwoners en natuurorganisaties juist concrete actie aan ons vragen. In het actieplan staat dat het verbieden van bepaalde teelten door de provincie lastig is. Wij willen op voorhand meegeven dat wij ook geen heil zien in het instellen van een gemeentelijke vergunningplicht voor het telen van bepaalde gewassen of het gebruik van bepaalde middelen. Wij missen de kennis en capaciteit om die aanvragen te beoordelen. Het opleggen van maatwerkvoorschriften heeft dezelfde nadelen en vormt bovendien een grondslag voor nadeelcompensatie. Wij zijn als gemeenten niet in staat om deze, naar verwachting hoge schadeclaims, te dragen. Net zoals u financiële middelen van het rijk rand voorwaardelijk stelt, merken ook wij als gemeente op dat mogelijke schadeclaims niet uitsluitend en alleen door ons gedragen kunnen worden. Graag willen wij u vragen om samen met het rijk zorg te dragen voor een uitvoerbaar proces van controle, toezicht en handhaving door instanties die hiertoe bevoegd en geoccupeerd zijn. Ook vragen wij u om eenduidigheid te bieden in waar bezorgde inwoners van onze gemeenten terecht kunnen met meldingen en klachten voor gewasbeschermingsmiddelen. Het is goed als hier in de nabij toekomst meer zorg naar uit kan gaan.

5. Duurzamer agrarisch grondgebruik van provinciale pachtgronden

Veel gemeenten hanteren al duurzame pachtvoorwaarden voor de eigen gemeentelijke gronden. Via het netwerk duurzame gronduitgifte wordt hierover kennis gedeeld. Wij zien uit naar nieuwe duurzaamheidsmaatregelen in het provinciale pachtbeleid om te bezien of wij daarbij kunnen aansluiten. Daarnaast vragen we de provincie om gronden beschikbaar te stellen voor kavelruil zodat wij op bestaande, kwetsbare locaties tot oplossingen kunnen komen door gronden te ruilen.

Tot slot

Wij verzoeken de provincie om onze aandachtspunten op te nemen in de verdere uitwerking van het actieplan. We wensen u hierbij veel succes en zien uit naar het vervolg. Voor vragen over deze reactie kunt u contact opnemen met de heer Bert van Vijfeijken. Hij is bereikbaar via het nummer 06-22202601 of via e-mail bert.vanvijfeijken@rnob.nl.

Met vriendelijke groet

Mark Janssen van Gaal

Voorzitter bestuurlijke overlegtafel transitie landbouw

